

GÖTEBORGS UNIVERSITET

**GÅRDEN:
FÖRSKOLANS STOLTHET?**

En textanalys av 19 förskolors Verksamhetspresentationer

Emily Gårdstedt & Johanna Vallin

Inriktning/specialisering/LAU370

Handledare: Rauni Karlsson & Agneta
Simeonsdotter

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: HT09-2611-075

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Gården förskolans stolthet - en textanalys av 19 förskolors Verksamhetspresentationer

Författare: Johanna Vallin och Emily Gårdstedt

Termin och år: HT 2009/2010

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Rauni Karlsson, Agneta Simeonsdotter

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: HT09-2611-075

Nyckelord: Natur, Utevistelse, Verksamhetspresentation, Textanalys, Utomhusgård

Sammanfattning:

Vi har valt att undersöka hur natur och barns utevistelse på förskolan presenteras i förskolors egna verksamhetspresentationer på Internet. Syftet med denna undersökning var att belysa hur natur och utevistelse beskrivs i förskolors verksamhetspresentationer. Syftet var vidare att undersöka vad det finns för historia kring natur och förskola samt natur och barn/barndom. Syftet undersöktes utifrån frågeställningarna,

- Hur mycket utrymme ges naturen och utevistelsen i förskolornas presentationer?
- På vilket sätt framställs naturen och utevistelsen?
- Vilka begrepp i samband med naturen och utevistelsen lyfter man fram?
- Hur kan presentationerna knytas till en historisk syn på barn/barndom och natur?

Vi ser på verksamhetspresentationerna och begreppen natur och utevistelse utifrån det socialkonstruktivistiska perspektivet. Detta genomsyrar också vårt sätt att se på den litteratur vi använt oss av. Det socialkonstruktivistiska perspektivet innebär att vi ser på begreppen som socialt konstruerade och att begreppen får sin mening utifrån det sammanhang det ingår i. Metoden vi valt att använda oss av var en kvalitativ textanalys med kvantitativa inslag. Vårt resultat visar att natur och barns utevistelse är något som lyfts i flertalet av texterna vi har sett på. Detta kan ses i förhållande till inomhusmiljön som inte nämns eller beskrivs i någon av texterna. Som blivande lärare i förskolan har detta arbete gett oss en fördjupad förståelse kring om varifrån föreställningar och tankar kring barnet och utevistelse ursprungligen kommer ifrån. Detta har ökat vår medvetenhet kring *hur* vi presenterar den egna verksamheten, *vad* vi väljer att presentera och *varför*?

1. INLEDNING	4
<i>1.1 Disposition</i>	<i>5</i>
2. Begrepp.....	6
<i>2.1 Natur</i>	<i>6</i>
<i>2.2 Verksamhetspresentation.....</i>	<i>6</i>
3. TEORI	8
<i>3.1 Ett socialkonstruktivistiskt perspektiv</i>	<i>8</i>
4. LITTERATURGENOMGÅNG	9
<i>4.1 Förskolan i ett historiskt sammanhang och betydelsen av naturen i arbetet med yngre barn</i>	<i>9</i>
4.1.1 Småbarnsskolan	9
4.1.2 Barnkrubban	10
4.1.3 Barnträdgården	10
4.1.4 Alva Myrdal/Storbarnkammaren	10
4.1.5 Folkbarnträdgården.....	10
<i>4.2 Autentiskt lärande</i>	<i>11</i>
4.2.1 Jean Jacques Rousseau	11
4.1.2 Jean Heinrich Pestalozzi	11
4.1.3 Friedrich Fröbel	11
4.1.4 Ellen Key.....	12
4.1.5 John Dewey	12
<i>4.3 Natur och barndom</i>	<i>12</i>
4.3.1 Utomhuspedagogik.....	13
4.3.2 Hälsa.....	14
4.3.3 Rörelse.....	16
4.3.4 Friluftsliv	16
4.3.5 Hållbar utveckling	17
<i>4.4 Styrdokument.....</i>	<i>17</i>
4.4.1 Lpfö98	17
4.4.2 Ppf87	18
5. SYFTE	20
<i>5.1 Frågeställning</i>	<i>20</i>
6. METOD	21
<i>6.1 Urval och genomförande.....</i>	<i>21</i>
<i>6.2 Etik</i>	<i>22</i>
<i>6.3 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet</i>	<i>22</i>
7. RESULTAT.....	24
7.1 Förskolorna.....	24
7.1.1 Analys.....	26
7.2 Natur och utevistelse i förskolors verksamhetspresentationer	27
7.2.1 Analys.....	30
8. DISKUSSION.....	32
8.1 Avslutande diskussion samt förslag till vidare forskning	34
8.2. Relevans för vårt kommande yrkesliv.....	34
REFERENSER	35

1. INLEDNING

Är en barndom tillbringad i närhet med naturen en bra barndom? Vi har valt att i vår uppsats se på hur förskolor väljer att lyfta fram natur och barns utevistelse i deras verksamhetspresentationer på Internet.

Vår gemensamma uppfattning är att en sammankoppling mellan barn och natur ofta görs och att det i förskolan finns en stark tradition att det är bra för barn att vistas utomhus. Förskolor och/eller dess avdelningar har ofta namn som är tagna med inspiration från naturen som till exempel, fjärilen, nyckelpigan, lönnen osv. Förskolans utomhusgård och framför allt den ”fria” naturen, som exempelvis skogen, ses som en positiv plats för barn. I utomhusmiljö kan barnen leka och lära och att komma ut minst en gång om dagen är ofta eftersträvarsvärt inom förskolans verksamhet. Utevistelsen lyfts fram som viktig del av dagen för barn i förskolan. Naturen och utomhusmiljön är något som anses angeläget och utvecklande för barn. Denna inställning har vi fått av vår verksamhetsförlagda utbildning och tidigare arbetslivserfarenhet. Uppfattningen om naturens och utevistelsens betydelse för barns utveckling kan spåras historiskt i arbetet kring och med barn. Bland annat Friedrich Fröbel som var en förgrundsgestalt till den förskola vi har idag ansåg att natur och utevistelse var viktigt för barns välbefinnande (Wallström 1992). Naturen och utevistelse får även en stor betydelse i tanken om det autentiska lärandet, där barnen lär sig utanför klassrummet och man söker då motsatsen till klassrummets anordnade miljö. Motsatsen finner man då i naturens fria och oorganiserade miljö.

Uppfattning om en sammankoppling av barn och natur stannar inte inom verksamhetens väggar. Vår erfarenhet är att det är en allmän uppfattning att en barndom tillbringad nära naturen är en bra barndom. Att vara ute och leka anses ”bättre” än att vara inomhus. Den utomhusliga miljön har inte samma krav på sig som inomhusmiljön att vara planerad och detsamma gäller uteleken. Lpfö98 säger att förskolan skall erbjuda möjlighet för barnen att både vistas i inomhus- och utomhusmiljö. Barnen skall ha tillgång att vistas i både naturmiljö och planerad utomhusmiljö. (Utbildningsdepartementet 1998)

Ämnet för vår uppsats har varierat i våra inledande gemensamma diskussioner men vår fokus har hela tiden varit förskolans verksamhet som helhet och synen på denna. När vi fann att förskolorna hade möjlighet att presentera sin verksamhet på Internet så väckte detta vårt intresse att se närmre på deras presentationer. Fokus för våra diskussioner blev på *vad* förskolorna väljer att ta upp i texterna. För att få en överblick i hur olika förskolor beskriver den egna verksamheten så gick vi in och läste om deras verksamhet. Då det idag finns möjlighet att söka information på nätet om förskolor så anser vi att det är av intresse att se vilken information som ges. Detta väckte vårt intresse och öppnade upp för diskussioner oss emellan då detta stämde överens med vår egen erfarenhet från förskolans verksamhet där vi har upplevt en genomgående positiv inställning till att vara utomhus med barnen.

Vi valde med naturen och barns utevistelse som fokus att se närmre på 19 förskolors verksamhetspresentationer på nätet. Detta för att få en insikt i *vad* förskolor väljer att skriva med om naturen och barns utevistelse. Då vår upplevelse är att vår lärarutbildning inte fokuserar på utomhuspedagogik eller barns utevistelse så frågar vi oss varifrån föreställningen inom förskolan om att utevistelse är *bra för barnen* kommer ifrån? Vi anser själva att uterummet ger oss blivande lärare fantastiska möjligheter att komplettera vår dagliga

verksamhet med men varifrån kommer uppfattningen om att det räcker med att barn vistas utomhus för att utvecklas och må bra?

1.1 Disposition

Vi ha valt att göra samtliga rubriker feta under dispositionen, detta för att läsaren lättare skall kunna urskilja dem.

Under **Inledning** presenterar vi vårt ämnesval samt vägen fram till vårt syfte och frågeställningar. Här presenterar vi våra tankegångar samt varför vi anser att det är intressant att genomföra en c-uppsats om barn och natur. Som under rubrik till inledningen har vi **Disposition** där vi kort guidar läsaren genom vårt arbete, rubrik för rubrik. Detta för att man lätt skall hitta i arbetet och se den röda tråden. Därefter avser vi att ge utveckla vad vi menar med begreppen **Natur** samt **Verksamhetspresentation**. Som Teoretisk utgångspunkt har vi valt att utgå ifrån det **Socialkonstruktivistiska perspektivet** att se på barn och natur. Detta innebär att vi ser på begrepp i texterna som socialt konstruerade och att begreppen får sin mening utifrån det sammanhang de ingår i. Härfter följer **Litteraturgenomgången** där vår valda litteratur presenteras. Litteraturgenomgången är indelad i olika underrubriker. Dessa har vi valt att redovisa under följande ämneskategorier *utomhuspedagogik*, *hälsa*, *rörelse*, *friluftsliv* och *hållbar utveckling*. Därefter presenteras vårt **Syfte** där vi beskriver utgångspunkten för vårt arbete och vad det är som vi vill ha fram, **Frågeställningarna** är vägen dit och presenteras i punktform. Vi har valt att använda oss av kvalitativ textanalys med kvantitativa inslag som metod och vad detta innebär redogör vi för under rubriken **Metod**. Vilka texter det är som vi kommer att analysera och efter vilka kriterier vi valt texterna presenteras under **Urval och Genomförande**. Etiska ställningstaganden tas upp under rubriken **Etik** och följs av **Validitet**, **Reliabilitet** och **Generaliserbarhet**. Här efter har vi nått **Resultatet** av vår analys. I samtliga fall som vi har citat med från vår empiri (Verksamhetspresentationer från Internet) så har vi valt att frilägga dem som blockcitat även om orden understiger de fyrtio ord som är brukligt enligt Stukát (2005). Vi avslutar arbetet med en **Diskussion** där vi knyter resultatet till litteraturgenomgången och drar egna slutsatser samt kommer med förslag på **Vidare forskning** men också där vi skriver om studiens **Relevans för vårt kommande yrkesliv**.

2. BEGREPP

Här nedan kommer vi att ta upp två begrepp som återkommer i uppsatsen och som vi anser behöver en närmre förklaring så att det är tydligt vad det är som vi avser när vi skriver *natur* och verksamhetspresentation.

2.1 Natur

Nationalencyklopedin beskriver natur på följande sätt,

natur (...) ett komplicerat begrepp; enligt Arthur Lovejoy har ordet och dess avledningar i engelskan åtminstone 66 betydelser. Dessa kan indelas i två huvudgrupper. I den ena åsyftas den materiella världen i stort (i en extrem betydelse: allting) men särskilt den av människan (väsentligen) opåverkade omgivningen i form av växter, djur, landformer osv. (...) (<http://www.ne.se/lang/natur>, 18/12-2009)

Vidare står det att,

Den vanligaste nutida betydelsen av ordet natur – den av människor (relativt) opåverkade yttre naturmiljön – är av ganska sent datum. I konsten märks naturlandskap helt utan människor sällan före 1800-talet. I R.W. Emersons essä "Nature" (1836) är naturen skön och sublim, men människan står utanför den. Under 1800- och 1900-talen tilltar intresset för naturen som rekreationskälla, sannolikt som en konsekvens av att de mänskliga ingripandena i omgivningen blivit alltmer omfattande. Under senare delen av 1900-talet har ordet miljö och dess avledningar i ökande utsträckning kommit att överta vissa av naturbegreppets betydelser, särskilt dem som är knutna till naturens nedsmutsning och degradation, vilket gjort att ordet natur fått allt starkare övertoner av vildmark och renhet (<http://www.ne.se/lang/natur>, 18/12-2009).

Vår definition av natur är den text i förskolornas verksamhetspresentationer som beskriver eller talar om utomhusmiljön. Ofta avser Natur som begrepp den utomhusmiljö som inte är synbart anordnad av människan. Om man till exempel säger att "vi skall gå ut i naturen" så avser man förmodligen inte att man skall gå till närmaste lekpark utan snarare till exempel till skogen. Vi vill dock utöka naturen i vår undersökning till att även gälla samtlig utomhusmiljö som till exempel förskolan gård. Det är även därför som vi genomgående har valt att säga både natur och utevistelse i vår text.

2.2 Verksamhetspresentation

På Göteborgs Stads hemsida så finns det möjlighet att få information om respektive förskola inom Göteborgs stad. Denna information läggs ut av varje förskola och de som skriver den kan vara allt ifrån rektorn till den som är IT-ansvarig på förskolan eller en av lärarna i förskolan. Valet av denna person är upp till varje förskola eller enhet. Vanligast var att man som besökare på förskolans Internetsida möttes av en presentation av förskolan och därifrån kunde länka sig vidare till ytterligare information. Då vår avsikt var att se på den text som *först* mötte besökaren så avstod vi ifrån att se vad länkarna gav för information. Ett exempel på en verksamhetspresentation finns på kommande sida. Detta exempel är hämtat från vår empiri och är ifråga av både textmassa och innehåll en relativt "typisk" verksamhetspresentation.

Förskolan X är en avdelningsförskola, där de flesta barnen kommer ifrån Förskolan X. Barnen överskolas till oss vid cirka 4 års ålder. Barngruppen består av 21 barn i åldern 4-5 år och där arbetar två förskollärare och en barnskötare heltid. I deras arbetsuppgifter ingår mathantering. Lunchen lagas på X förskola och transporteras med miljövänlig bil. Dessutom arbetar ett ekonomibiträde 5 tim/vecka.

Det finns ett nära samarbete med X förskolas barn och personal.

I vår charmiga villa med tillhörande trädgård trivs vi och har roligt tillsammans. Vi är mycket ute i vår trädgård och går promenader i vår närmiljö.

Kontaktuppgifter

Avdelning Tussilago
Telefon: xxx- xxxxxxxx

Rektor X
Telefon: xxx- xxxxxxxx

Mobil: xxxx-xxxxxxx
Fax: xxx-xxxxxxx

E-post: X

3. TEORI

3.1 Ett socialkonstruktivistiskt perspektiv

Vi kommer i vår uppsats att utgå från ett socialkonstruktivistiskt teoriperspektiv. Vi utgår i likhet med Halldén (2009) från en teori om att barndomen är socialt skapad och inte av biologin förutbestämd. Det socialkonstruktivistiska perspektivet innebär att vi ser på begrepp i texterna som socialt konstruerade. Begreppen får sin mening utifrån det sammanhang de ingår i. Nationalencyklopedin säger bland annat följande om konstruktionism,

konstruktionism, *konstruktivism*, *social konstruktivism*, samhällsvetenskaplig inriktning som hävdar att verkligheten eller aspekter av verkligheten är socialt konstruerade, dvs. att de är produkter av mellanmänsklig interaktion och kollektivt handlande. Konstruktionismen är primärt ett kritiskt perspektiv som ifrågasätter sociala företeasers naturlighet eller oundviklighet. (www.ne.se/konstruktionism, 16/12-2009)

Vi kommer som metod använda oss av textanalys och detta fungerar väl ihop med socialkonstruktivism som teori, detta eftersom man i textanalys lyfter helheten såväl som delarna. För att begreppen skall kunna ses utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv bör begreppen ses utifrån textens helhet (Barlebo Wenneberg 2001). Vilka begrepp knyts till naturen samt barns utevistelse som vi valt att fokusera på? Vi ser presentationerna som socialt konstruerade texter som blir till och får sin mening i en social verklighet.

Utifrån de begrepp och meningsuppbyggnader som vi finner i texterna frågar vi oss vad som lett fram till de formuleringar som verksamheterna valt att ta upp. I likhet med Barlebo Wenneberg (2001) använder vi socialkonstruktivismen ”/.../ för att få ett perspektiv som kan låsa upp eller bryta ner de traditionella föreställningar som ofta kan vara tämligen cementerade och låsta”(s.66). Vi kommer att bryta ner textens helhet till delar för att få fram underliggande budskap och vad det kan finnas för förklaringar till att man valt de formuleringar som skrivits ut. För att exemplifiera detta sätt att se på texterna har vi valt följande citat från en av förskolornas verksamhetsbeskrivningar ”Själva förskolan ligger fint på en egen gård där barnen har möjligheter till en utvecklande lek i en lugn miljö”(Förskola 15). Här frågar vi hur man väljer att lyfta fram förskolans gård och ser i vilket sammanhang den lyfts. Är meningen en del av en längre alternativt kortare text? Beskriver de också förskolans inomhusmiljö i texten? Finns det andra förskolor som beskriver sin gård på liknande sätt? Vi går även in på enstaka ord som exempelvis fint och hur det står i förhållande till gården. Då vi i vår metod använder oss av en textanalys så kommer vi enbart utgå ifrån texterna och dess innehåll. Språket är enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet en central del då det hjälper oss att förstå världen omkring oss.

4. LITTERATURGENOMGÅNG

Vår litteraturgenomgång är tänkt att fungera som en del av förförståelse både för oss i egenskap som skribenter men också för läsaren. Att förstå de olika verksamhetspresentationerna mot bakgrund av de olika perspektiv på natur och barns utevistelse som genomsyrar litteraturen ger en mer mångfacetterad bild av varför natur och utevistelse lyfts fram i den mån det gör. Men det är också ett sätt att förstå *hur* natur och synen på barns utevistelse kan förstås. Vi som skribenter kan förstås inte avgöra hur den person som skrivit verksamhetspresentationerna tänkt kring natur och barns utevistelse men vi kan genom vår litteraturgenomgång presentera olika synvinklar på just dessa begrepp och deras innebörd.

Då vi inte använt oss av litteratur kring vårt ämnesval i tidigare kurser så hade vi begränsad kännedom om detta ämnesfält. Vi valde att använda oss av tidigare c-uppsatser kring natur och barn samt utomhuspedagogik i sökandet efter lämplig litteratur. Dessutom använde vi oss av Gundas sökmotor samt Stadsbibliotekets kunniga personal i sökandet efter litteratur. Ofta har en bok lett oss vidare till en annan. Vi har i största möjliga mån försökt att använda oss av förstahands källor. I två fall har vi använt oss av c-uppsatser som referenser, vi är medvetna om att detta är ytterst begränsade undersökningar men har med dessa då vi anser att de har relevans som komplement till mer gedigen forskning. Deras resultat är av intresse för vår förförståelse kring natur och barndom men det ska givetvis tas i beaktande att de i likhet med vår studie är allt för begränsade för att komma med några ”sanningar”.

Vi har valt att dela in litteraturgenomgången i underrubriker då det finns olika synvinklar att se på barn och natur ur. Vi börjar med en historisk tillbakablick, detta för att sätta förskolan som verksamhet och naturens betydelse inom denna verksamhet i en kontext. Därefter följer rubrikerna natur och barndom, utomhuspedagogik, hälsa, rörelse, friluftsliv och hållbar utveckling. Dessa rubriker är valda utifrån de aspekter på barn och natur som vi fann mest framträdande i den litteratur vi har valt att utgå ifrån.

4.1 Förskolan i ett historiskt sammanhang och betydelsen av naturen i arbetet med yngre barn

4.1.1 Småbarnsskolan

Småbarnsskolorna startade i Sverige på 1830-talet (Johansson & Åstedt 1993). Verksamheten var till för barn från två till sju års ålder (Vallberg Roth 2002). Idén kom från England och det var en man vid namn Robert Owen som förde den vidare till Sverige. I småbarnsskolorna skulle barnen lära sig att läsa och räkna (Johansson & Åstedt 1993). Vallberg Roth (2002) betonar även kristendomens inflytande under denna tidsperiod som hon valt att kalla *Guds läroplans period*. Småbarnsskolan var emellertid främst en verksamhet som var till för att barnen skulle ha tillsyn under dagen samt uppfostras. Klasserna i småbarnsskolan kunde vara stora med upp till 200 elever (Johansson & Åstedt 1993). Undervisningen bedrevs i stora salar där pojkar och flickor satt på vardera sida. Det var /.../önskvärt med en trädgård, grön plan, eller instängd gård där barnen i den fria luften kunde leka, springa och klättra. En lekställning förordades där barnen kunde roa sig och stärka sin fysik /.../ (Vallberg Roth 2002, s.36)

4.1.2 Barnkrubban

Barnkrubban var en del av fattigvården och till för de mödrar som var tvungna att arbeta för att försörja sig (Holmlund 1996). Syftet med denna verksamhet var att barnen fick tillsyn samt kost, någon större vikt lades inte vid inredning och personalen hade oftast ingen utbildning. Den första barnkrubban öppnades 1854 (Johansson & Åstedt 1993). I barnkrubbarnas verksamhet var det vanligt att barnen fick sova utomhus eftersom det ansågs bra för deras hälsa (Granberg 2000).

4.1.3 Barnträdgården

Under slutet av 1800-talet startade barnträdgårdarna upp, de existerade under en viss tid parallellt med barnkrubban. Barnträdgården hade en pedagogisk utgångspunkt och var enbart öppet ett par timmar om dagen. Det var avgiftsbelagt att ha sina barn i barnträdgården (Johansson & Åstedt 1993). Detta innebar att det var de föräldrar som hade det bra ekonomiskt som hade sina barn placerade i barnträdgården (Holmlund 1996). Det var Fröbel som var förgrundsgestalt för barnträdgården, och hans tankar kom att utgöra grunden för verksamheten (Johansson & Åstedt 1993). Trädgårdsskötsel var ett av inslagen under en dag i barnträdgården. Det förespråkades i texter om barnträdgårdens pedagogik att innehållet skulle kretsa kring ett sammanhållande tema. Detta kallades till en början för arbetsmedelpunkt och senare för intressecentrum. De teman som förekom skulle vara hämtade ut barnens omgivning och kunde till exempel vara hösten eller trädgården. Temat ”.../ tjänade till att föra barnen in i naturens, hembygdens och hemmens värld och få dem att förstå det enhetliga sammanhanget i allt” (Vallberg Roth 2002, s 73).

4.1.4 Alva Myrdal/Storbarnkammaren

Alva Myrdal (1902-1986) var författare till boken *Stadsbarn* (1935). I den skriver hon om hur hon vill att barnkrubborna och barnträdgården skulle gå samman till en verksamhet, som hon benämner storbarnkammaren. Storbarnkammarna skulle utvecklas utifrån det behov som fanns och ibland kunde det räcka med en parktant och lekplats. Lekplatsen kom således först, och inomhusmiljön kom först i andra hand ”det andra nödvändiga är en lekplats inomhus”(Myrdal 1935 s.22). Hon menade att det var viktigt att barnen fick utmaningar och stimulans utanför hemmet i en tid då hemmet ofta var trångbott.

Vår vanligaste familjebostad är icke större än ett rum och kök, och redan detta lilla utrymme i och för sig – även om lägenheten icke skulle vara överbefolkad, genom att alltför människor där sammanpackas – gör att hemmet blir psykologiskt för trångt; det blir torftigt som värld för de små (Myrdal, 1935, s.23).

4.1.5 Folkbarnträdgården

Ellen och Maria Moberg gjorde det första försöket att kombinera barnträdgårdens pedagogiska ideal med barnkrubbans tillsyn av de fattiga barnen, och 1904 öppnades den första folkbarnträdgården. Denna verksamhet var antingen avgiftsfri eller erbjöd sina tjänster mot en överkomlig summa (Johansson & Åstedt 1993). Folkbarnträdgården ökade då från att ha haft öppet endast ett fåtal timmar till att erbjuda heldagsomsorg. Däremot så hördes en del protester emot detta då en del såg utökningen till heldagsomsorg som ett hot gentemot de pedagogiska målen. Man ansåg att barnträdgården skulle vara ett komplement till hemmet och modern och därmed räckte det med ett par timmars öppet om dagen (Holmlund 2009).

4.2 Autentiskt lärande

Tanken om naturen som en bra plats för barns lärande och vistelse går långt tillbaks i tiden. Dahlgren & Szczepanski (1997) menar att denna tanke har sin grund i tanken om att barn lär tillsammans med sin omgivning och att barnen själva söker sina kunskaper i sin omgivning. ”Utomhuspedagogiken utgår från ett erfarenhetsbaserat, handlingsinriktat bildningsideal som skapar många möjligheter till kontakt med natur, kultur och samhälle” (s.11). De menar vidare att naturen och utevistelsen kom att bli viktig i undervisningen när man tog undervisningen ut från klassrummet ut till den verkliga världen runt omkring. Också Lpfö98 uppmanar även till utforskande av världen utanför verksamhetens väggar. ”Förskolan skall erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den skall inspirera barnen att utforska omvärlden” (Utbildningsdepartementet 1998, s.9).

4.2.1 Jean Jacques Rousseau

Jean Jacques Rousseau (1712-1778), författare och politisk filosof talade om det nödvändiga i att låta barn lära i samspel med sin omgivning. 1762 skrev Rousseau boken *Emilé eller om uppfostran*. I boken redogör han för sina pedagogiska tankar kring hur barn lär i samspel med omvärlden, *en naturlig uppfostran* (Dahlgren & Szczepanski 1997). Utifrån pojken Emilé naturliga nyfikenhet skall han själv känna att han vill lära och utgångspunkten för lärandet skall hela tiden vara denna, pojken egen vilja/nyfikenhet till att veta mer. Det är en romantisk syn på barnet som presenteras och barnet kan och skall först ta till sig kunskaper när det är moget för det. Rousseau utgår hela tiden ifrån barnets intresse, om inte barnet är intresserad av att lära sig så lär den sig inte heller något. Lärarens roll är, enligt detta sätt att tänka, att skapa tillfällen för lärande och fungera som en handledare. Undervisningen av Emilé utgår från hans naturliga vilja att lära men handledaren kan även tillrättalägga olika problem som Emilé får försöka lösa (Svedberg & Zaar 1998). Ambjörnsson skriver i förordet till *Emilé eller om uppfostran* (1977) att Rousseaus tankar om naturlig uppfostran inte var något unikt för just han utan att det var tankar som hörde till den tiden som han levde i. (Rousseau, 1977). I efterhand kan man dock konstatera att Rousseau dock var en av dem vars namn kommer att förknippas med denna syn på barns lärande.

4.1.2 Jean Heinrich Pestalozzi

Jean Heinrich Pestalozzi (1746-1827) menade att det var med våra sinnen som vi inhämtar kunskap (Dahlgren & Szczepanski 1997). Han ansåg att skolan tvingade barnen att lära sig meningslös fakta och ville istället utgå från omvärlden och ansåg att undervisningen skulle vara logisk och åskådlig (Johansson 1994). Allt lärande har sin början i det konkreta och bland annat trädgårdsskötsel var viktig del av dagen i Pestalozzis skola (Svedberg & Zaar 1998). Svedberg och Zaar (1998) skriver vidare om hur Pestalozzi var en av de första pedagogerna som uppvisade ett nödvändigt samband mellan teori och praktik.

4.1.3 Friedrich Fröbel

Friedrich Fröbel (1782-1852) var grundare till den tyske kindergarten (barnträdgården) och har haft stort inflytande på svensk förskolverksamhet. Fröbel var i sin pedagogik inspirerad av både Rousseau och Pestalozzi (Vallberg Roth 2002). Fröbel var naturvetenskapligt skolad och ansåg att naturens roll i människors och barns utveckling spelade en signifikant roll (Wallström 1992). Fröbel ansåg att barn skulle få utvecklas i närhet till naturen samt till Gud (Johansson & Åstedt 1993). ”Men på sin fritid läste han [Fröbel] och satte sig in i Friedrich Schellings filosofi om att hela naturen och universum utgör en enda andlig enhet. I naturen sammansmälter alla motsatser till en enhet” (Egidius 2003, s.29). Enligt Fröbel var det viktigt att människan levde nära naturen och lärde av den, på så sätt ökade kunskapen. Naturen är

genial i sig och genom att iaktta den kunde man lära sig massor. Han fann mycket inspiration från naturen i sin pedagogik, bland annat var hans lekgåvor inspirerade av naturen samt även tillverkade av naturmaterial. Han tog även in naturmaterial och använde i sin undervisning exempel på detta kunde vara frön, blommor (Wallström 1992). Det var viktigt att barnen fick vistas utomhus och naturområden skulle finnas för barnen att vistas i, därom vittnar följande citat, ”Rörelse skulle ingå och iakttagelser av olika djur kunde bearbetas i olika springlekar. I direkt anknytning till kindergarten skulle öppna fält och naturområden finnas där barnen kunde rasa och leka fritt” (Wallström 1992 s.54).

4.1.4 Ellen Key

Ellen Key (1849-1926), var en annan författare och pedagog som ansåg att lärandet skulle ske i autentiska miljöer. Hon förespråkade att eleverna skulle ut på fältstudier istället för biblioteksbesök på sin jakt efter kunskaper (Dahlgren & Szczepanski 1997). Överhuvudtaget var hon inte mycket för att de yngre barnen skulle vara någon annanstans än hemma med sin mor. I vissa avseenden liknar hennes resonemang kring barn och deras lärande Rousseaus, båda anser att barn lär bäst när de också har en lust till att lära (Ellen Key, 1996).

4.1.5 John Dewey

John Dewey (1859-1952) ansåg att eleverna lärde sig bäst om de fick uppleva och han myntade talesättet *learning by doing*. Genom att uppleva saker och genom att pröva sig fram uppstår kunskap. Det är nödvändigt att vi beger oss ut i världen omkring oss för att vi ska lära oss något om den. Eleverna skulle få kunskap genom att själva aktivt söka kunskapen (Egidius 2003). Dewey ansåg att skolan som sådan inte skulle hållas avskild från samhället i övrigt. Eleven lärde sig bäst om den själv fick uppleva och göra saker. Eleven var inget tomt kärl som skulle fyllas utan eleven skulle själv söka sin kunskap och läraren finnas med och stödja eleven i detta (Dahlgren & Szczepanski 1997).

4.3 Natur och barndom

Det finns en tanke att barn trivs/utvecklas/lär sig i naturen och även att en barndom som levs i naturen eller nära naturen är en bra barndom. Gunilla Halldén (2009) skriver om att natur och barn ofta kopplas samman och att naturen anses vara bra för barnet. Halldén (2009) granskar varför denna uppfattning blivit vedertagen i verksamheter som rör barn och ger också en idèhistorisk bakgrund till var denna uppfattning har sina rötter. Hon finner historiska rester från bland annat Rousseau och Fröbel i denna syn att se på barn och barndom. Halldén (2009) har tillsammans med forskarna Disa Bergnéhr, Anne-Li Lindgren och Eva Ängård sammanställt sju texter som alla berör ämnet natur och barndom i en bok: *Naturen som symbol för den goda barndomen*.

Bergnéhr (2009, s.59-77) har i en studie sett på hur natur samt utevistelse har presenterats i artiklar i tidningen *Förskolan*. I studien ingår 13 nummer av tidningen *Förskolan*, från januari år 2000 till september år 2008. Hon presenterar även hur Lpfö98 lyfter naturen och då framför allt i samband med miljö samt naturvetenskap (Bergnéhr 2009 s.59-77; Utbildningsdepartementet 1998). Bergnéhr (2009 s.59-77) ser på natur och barndom som begrepp som får sin mening utifrån det sammanhang som det ingår i ”Begreppen ges innebörd genom hur de knyts samman med andra begrepp, vilket ger en föränderlighet och dynamik i människors meningsbildande” (s.61).

Begreppen natur och naturligt ses ofta som positiva, som motsats till detta kan man se på begreppet onaturligt som upplevs negativt. Petra Andersson (2009, s.25-33) citerar den

amerikanska filosofen Eric Katz som ger en beskrivning av begreppet naturligt och dess positiva värdeledning, "The simple answer to this question- a response is that natural is defined as being independent of the actions of humanity" (Katz 1997, s.103). Även Halldén (2009) ger en liknande definition till begreppen natur och naturligt när hon menar att dessa begrepp står för något som är orört av människan. Det må vara påverkat av människan men dock skapade inte människan det. Bergnéhr (2009 s.59-77) skriver där om hur många av reportagen kring naturen som hon har tittat på uppehåller sig kring förskolan gård. Hon skriver vidare om hur hennes undersökning visar att förskolornas gård gärna skall vara nära naturen, det ses som positiv om den är "…/naturnära, vildvuxen, en naturtomt, närnatur, naturmiljö" (s.63-64). Det finns en tanke att barn trivs/utvecklas/lär sig i naturen och även att en barndom som levs i naturen eller nära naturen är en bra barndom. Bergnéhr (2009 s.59-77) har i sin studie sett att flera av förskollärarna i artiklarna anser att ett intresse för naturen som ges tidigt till barnen resulterar till att de senare kommer att bli miljömedvetna vuxna. Vidare visar hennes resultat bland annat på att naturen och utevistelse, i de texter som låg som underlag till hennes studie, ses som en inspirationskälla för barnen och som en källa till upplevelser och positiva minnen. Samma uttalade positiva inställning till barns utevistelse finns inte i Lpfö98 men dock i dess föregångare *Det pedagogiska programmet för förskolan*. Där Lpfö98 är försiktig i sina utlåtanden så är Ppf87 tydliga med att naturen är en positiv plats för barn. I Ppf87 står det att dagens barn inte har samma nära förhållande till naturen som förr. Man skall lära om naturen genom att uppleva den.

Den känsla för naturen som ofta fanns hos tidigare generationer är ett kulturarv som förskolan bör förmedla och levandegöra. Ett positivt förhållande till naturen bör grundläggas tidigt genom att barnen får rika *naturupplevelser* av varierade slag. (Socialstyrelsen 1987:3, s.28)

Eva Änggård (2009 s.78-105) beskriver i en av texterna ur *Naturen som symbol för den goda barndomen* om hur utomhusvistelse och vikten av denna för barn varit viktig inom förskolans verksamhet sedan Frøbels barnträdgårdar. Hon har studerat en förskola som arbetar med utomhuspedagogik, syftet med hennes studie beskrivs som ett sätt att visa hur barn och personal på förskolan tillsammans skapar naturen, detta sker när de i vardagen använder sig av den och vistas i den. En del av resultatet av studien som framträdde var att det fanns en inställning om "…/ naturen som en plats för naturvetenskapligt lärande i förgrunden" (s.99). Änggård (2009 s.78-105) fann i likhet med Bergnéhr (2009 s.59-77) att lärarna önskade skapa en känsla hos barnen genom att vistas i naturen.

4.3.1 Utomhuspedagogik

I en uppsats av Barbro Karlsson och Susanne Viktorsson (2008), där de genomfört selfreports med förskollärare, skriver de att utomhuspedagogik upplevs som spontan av flera av deras respondenter. Dessutom menar respondenterna i deras undersökning att barnen lär med alla sina sinnen utomhus och att utomhusmiljön är stimulerande och varierande. I flertalet av svaren återkom att förskollärarna ville utveckla "nyfikenhet, känsla och förståelse" hos barnen (s.25) genom att förlägga sin verksamhet utomhus. Att verksamheten förläggs utomhus upplevs av respondenterna som något positivt. Det som nämns som negativt i svaren ifrån selfreporten är personaltätheten som är för låg. Detta upplevs av respondenterna som något som påverkar den planerade utomhusförlagde utevistelsen. Barnen får komma ut på gården men "…/utflykter och skogspromenader blir lidande" (s.31). Förskollärarna är också av den åsikten om att barnen bör få lära sig ta hänsyn till miljön i förskolan och skolan, om detta inte genomförs kan det medföra att barnen förlorar hänsynen och relationen till miljön (Karlsson & Viktorsson 2008). Detta i likhet med Bergnéhrs (2009 s.59-77) studie där flera av

förskollärarna i artiklarna ansåg att ett intresse för naturen som ges tidigt till barnen resulterar till att de senare kommer att bli miljömedvetna vuxna.

Karlsson och Viktorsson (2008) fick ingen kritisk åsikt av sina respondenter till att använda sig av utomhuspedagogisk verksamhet, dessutom så skriver de att de inte funnit någon tidigare forskning som ger en negativ synvinkel kring utomhuspedagogik. Barnen stimulerar samtliga sinnen och motoriken, dessutom så lär de i leken. Åsikterna kring huruvida aktiviteterna utomhus bör vara planerade eller "fria" skiljer sig mellan respondenterna men att vara utomhus upplevs av alla som något positivt (Karlsson & Viktorsson 2008). Att barn bör vistas utomhus är det inget som det direkt uppmanas till i Lpfö98. Det står dock att,

Barnen skall kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen. Verksamheten skall ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö. (Utbildningsdepartementet 1998 s.11)

Utomhuspedagogik beskrivs av Lundegård, Wickman och Wohlin (2004) som ett begrepp som sammanfattar den undervisning och fostran som sker utomhus. Ericsson (2004 s.137-150) skriver att genom att använda sig av naturkontakt i arbetet med barnet så grundläggs en känsla för naturen som varar hela livet. Ericsson (2004) är av uppfattningen om att positiv naturkontakt behövs för människan "..." för att balansera miljöpåverkan och miljöhot inför framtiden" (s.138). Jorunn Nyhus Braute och Christopher Bang (1997) menar också att barn som får erfara positiva upplevelser av naturen kommer att ha en positiv inställning till miljövård som vuxna. Med naturkontakt kommer en känsla av möjligheter och det ges "naturliga möjligheter till sysselsättning" (Ericsson 2004 s.137-150, s.138). Roger Isberg (1995) ,menar att "..."kännskap om naturen ger samhörighetskänsla" (s.46).

Ericsson (2004 s.137-150) menar att upplevelser utomhus ofta leder till oväntade situationer och att fyra väggar begränsar möjligheterna till upplevelser och lärande situationer. Att uppleva är personligt och utifrån våra tidigare erfarenheter och kunskaper bygger vi ny kunskap. Att vara i naturen stärker människans "identitet och livsvilja" (Ericsson 2004 s.137-150, s141) "Människans identitet – att jag är något – utvecklas under en växelverkan mellan miljö och organism (Isberg, R 1995, s.99)

Ericsson (2004 s.137-150) skriver vidare att som pedagog vidgar man läromiljön för barnen genom att söka sig utomhus. När barnen möter upplevelser av olika slag så ska pedagogen finnas där och fungera som en medupptäckare samt att utmana barnens tänkande. I utemiljön finns stimulans för barnen/eleverna och det är lättare för dessa att se hur "..."kunskaper och färdigheter hänger ihop" (s.146). Utemiljön stimulerar inte bara, till skillnad ifrån inommiljön, "..."handen eller tanken, utan också känslan, intuitionen och alla sinnen" (s.149). Nyhus, Braute & Bang (1994) menar att det viktigaste när man vistas i naturen inte alltid är att som barn få veta vad saker och ting har för namn utan att det är upplevelserna i sig som är det viktiga. Att bege sig ut i naturen tillsammans med barnen är ett sätt att skapa lust till lärande enligt Ericsson (2004, s137-150). "Intrycken utomhus är så mångskiftande med färger, lukter, ljud och annat/..." (Nyhus Braute & Bang 1994, s.26-27).

4.3.2 Hälsa

Ett annat perspektiv på barnens utevistelse är ur hälsosynpunkt. Öhman & Sundberg (2004, s.171-186) skriver om folkhälsodebatten där barns och ungdomars ohälsa och stillasittande har varit omdebatterat. Rörelse och ökad fysisk aktivitet för barnen har varit en lösning som

framställt flertalet gånger. De skriver vidare att detta var något också Michel Foucault talade om. Foucault menade att de institutionaliserade verksamheterna skulle ge barnen en normaliserad syn på rörelse och den egna kroppen (Öhman & Sundberg 2004, s.171-186). Vidare så menar de att romantikerna i början på 1800-talet reagerat på att människan, enligt dem, hade ”/.../ avlägsnat sig ifrån naturen” (s.175). ”I romantiken som idéströmning finns en strävan att återgå till naturen och idealet är den naturenliga människan som bejakar det vilda; sin känsla, sin intuition och passion” (s.175)

Öhman och Sundberg (2004, s.171-186) skriver att naturaktiviteter är en väg till mötet med den egna kroppen och att naturen erbjuder individuella möten till skillnad ifrån idrottsaktiviteter. ”Istället kan fantasin, känslan och den egna och den gemensamma upplevelsen vara vägledande när vi skapar våra lekar och rörelseaktiviteter naturen” (s.181). Barnen övar upp motoriska färdigheter genom ”/.../ hopp och skutt över stock och sten” (s.182) och dessutom är det en övning för sinnena att röra sig i naturen.

Öhman och Sundberg (2004, s.171-186) påpekar att man givetvis också kan styra upp naturaktiviteter med bestämda syften (s.181) men att det fria användandet av naturen är eftersträvarvärt. Mötena som sker i naturen och i detta fall *kroppsmötena*, som är en annan aspekt av rörelse i naturen, sker på ett mjukare sätt än inom idrotten. De (2004) beskriver dessa kroppsmöten i ”/.../termer av beröring och närhet/.../” (s184).

Dahlgren och Szczepanski (1997) skriver att vår hälsa blir bättre av att vistas i naturen och att de flesta av oss borde vistas ute i naturen oftare. De menar att genom användandet av utomhuspedagogik så förebygger man barnens framtida ohälsa, ohälsa i form av bland annat fetma och benskörhet. ”Den som har stark benbyggnad som ung kan räkna med starka ben även på äldre da r [sic] och därigenom få en bättre livskvalitet” (Dahlgren & Szczepanski (1997, s.47). Dessutom skriver de att kroppsmedvetandet ökar i och med vistelsen i naturen. I likhet med Öhman och Sundberg (2004) så menar Dahlgren och Szczepanski (1997) att vistelsen i naturen är att föredra framför ”/.../styrd och prestationsinriktad verksamhet i våra gymnastikanläggningar” (s.47). De skriver vidare att vistelse i naturen ger människor möjlighet att återupptäcka relationen mellan människan och naturen. Naturen har i vår nordiska kultur alltid haft ”en stark symbolisk laddning” (Dahlgren och Szczepanski 1997, s.48) och genom att vistas i naturen så får människan tillbaka en del av dess naturhistoriska arv. Kontakt med naturen är viktigt för människans välbefinnande (Dahlgren & Szczepanski 1997).

Brugge, Glantz & Sandell (1999) skriver att rörelse i naturen kan ses som en ”/.../ alternativ kroppskultur för barn och ungdomar” (s.190). Återigen skriver man att det är fritt från prestationer till skillnad ifrån den rörelse som sker i gymnastiksalen eller inom idrotten. Dessutom så är det själva upplevelsen som är i centrum vilket bidrar till att barnen utvecklas harmoniskt och en livsglädje skilt ifrån materialism. (Brugge m.fl. 1999) Ofta när man talar om utevistelse gör man kopplingar den till de vildare grovmotoriska lekarna. I Ppf87 så menade man att det var förskolans uppdrag att se till att barnen utvecklade sin motorik och kroppsuppfattning men också som en del av detta att barnen skulle förstå vikten av att ta hand om sin hälsa (Socialstyrelsen 1987:3)

Historiskt sett så har det funnits en föreställning om att ”/.../ när människan levde i harmoni med naturen så var hon vid god hälsa” (Brugge m.fl. 1999, s.181). Rousseau var en av de på sin tid som kritiserade stadslivet och menade att livet på landet var sunt och bra för

människan. Stadslivet idag ställer krav på de vuxna att erbjuda barnen verkliga intryck och upplevelser, detta kan fås genom vistelse i naturen (Brugge m.fl. 1999).

Naturmötet och friluftslivet får en ny funktion i ett samhälle där utbudet av kommersiella och artificiella upplevelser bara ökar. Tanken från romantiken om den fria luften och "naturen själv" som en väg till hälsa och livskvalitet gör sig då allt mer gällande.(Brugge m.fl. 1999, s191)

Brugge m.fl. (1999) menar att det vi har att vinna på att låta barnen vistas mer i naturen är livslång hälsa. Med det i åtanke bör de verksamma inom skola och förskola ta alla chanser till att låta barnen få komma ut i naturen.

4.3.3 Rörelse

Frida Andersson (2008) har genomfört intervjuer med pedagoger inom förskolan där hon försöker utröna vad pedagogerna har för tankar kring barns utevistelse. Samtliga pedagoger hade i stort sett bara positiva saker att säga om barns utevistelse och då framför allt utflykterna till skogen. Två av pedagogerna säger såhär om utevistelsen med barnen på förskolan, Pedagog 1: "Upplevelsen är det viktiga i skogen men även på gården. I skogen finns det bra förutsättningar för träning av balans, motorik och uthållighet." (Andersson 2008, s.6), Pedagog 2: "Man orkar ju mer om man får komma ut. Att barnen får leka, träna det sociala och få frisk luft. Rörelse är viktigt, större rörelsefrihet ute och de kan springa mer ute än inne." (s.7)

Enda nackdelen, enligt en av de intervjuade pedagogerna, med en utflykt till skogen var föräldrarnas reaktion om den inte skulle bli av. Pedagogen upplevde sig då ifrågasatt av föräldrarna . En annan av de intervjuade pedagogerna kan inte komma på en enda nackdel med utevistelse.

Fördelar är att jag upplever att barn blir friskare av att vara ute mycket. Ute får barnen använda fantasin mycket mer. Inne leker man med dockor, pussel och andra färdiga saker. Barnen blir hungrigare och sover bättre och piggare om vi är ute, är vi inne blir barnen hängiga och tröttare. Kan inte komma på några nackdelar. (Andersson 2008, s8)

Däremot är de intervjuade pedagogerna inte helt klara över hur utevistelsen på gården och i skogen kan kopplas till Lpfö98. De menar att läroplanen alltid finns med i "bakhuvudet" och att mycket av innehållet i denna sker automatiskt i utevistelsen med barnen (Andersson 2008).

4.3.4 Friluftsliv

Friluftslivs har kanske främst kommit att förknippas med en särskild organisation nämligen friluftsförbundet. Denna organisation startade 1982 men hade då ett annat namn och ett annat syfte. Namnet *Föreningen för skidloppens främjande* och som man kan utläsa av namnet så sysslade organisationen då främst med skidåkning. Det var först efter att andra världskriget slut som friluftsförbundet kom att byta inriktningen på sin verksamhet. Nu skulle organisationen bli bred och friluftslivet skulle upplevas av alla "Friluftsliv åt alla – året om" (Rantatalo 2000, s.138-167 s.140). Främst låg fokuset på hälsoaspekten men det började även att talas om miljöfrågor.

1956 startade skogsmulleskolan som var en skola för barn fem till sju år gamla. Dess pedagogik gick ut på att barnen skulle ut i skog och mark och syftet var att detta skulle väcka barnens intresse för friluftsliv och att lära dem ta hand om naturen. Denna satsning på barn menar Rantatalo (2000 s.138-167) visar hur friluftslivet under 1950-talet har fått flytta in i

hemmet från att ha tidigare varit ett område som varit, ”/.../maskulint och heroiskt/.../”(s.138). Fokus lades nu på att värna om miljön och friluftsliv blev en familjeaktivitet från att ha varit förknippat med skidåkning och militären.

Friluftsförbundet ville inte att deras ”skogspedagogik” skulle stanna inom organisationen utan ville även att den skulle nå ut till skolans verksamhet och man ordnade till exempel kurser för lärare. Det fanns även ett intresse att vara med och påverka barnomsorgen men detta var inte kommunerna särskilt intresserade av. Idag finns det *I ur och skur* förskolor som drivs utifrån friluftsförbundets tankar (Rantatalo 2000 s.138-167). Dessa förskolors mål är att öka barnens kunskap om naturen detta bidrar i sin tur till att de lära sig hur man ska vara i naturen och att man ta hand om miljön. (Anna Westerlund, 2007)

4.3.5 Hållbar utveckling

I läroplanen för förskolan, Lpfö98, läggs vikt vid att barnen skall lära sig värna om miljön,

Förskolan skall lägga stor vikt vid miljö- och naturvårdsfrågor. Ett ekologiskt förhållningssätt och en positiv framtidstro skall prägla förskolans verksamhet. Förskolan skall medverka till att barnen tillägnar sig ett varsamt förhållningssätt till natur och miljö och förstår sin delaktighet i naturens kretslopp. Verksamheten skall hjälpa barnen att förstå hur vardagsliv och arbete kan utformas så att det bidrar till en bättre miljö både i nutid och i framtid. (Utbildningsdepartementet 1998)

Bertil Gustafsson (1993) använder sig av begreppet miljöfostran när han skriver om hur lärare inom förskolan ska lära barnen att ta hand om miljön. Gustafsson (1993). Att ”miljöfostra” barnen innebär att lärarna skapar en samhörighetskänsla för barnen med naturen och detta är enligt Gustafsson (1993) inte gjort i en handvändning. Denna samhörighetskänsla innebär att barnen skall få kunskaper, naturupplevelser och erfarenheter ifrån naturen. ”På så sätt kan en samhörighetskänsla med naturen växa fram som leder till respekt för det levande, och en önskan att få vårda naturen” (Gustafsson 1993, s.48). Gustafsson (1993) menar att en regelbunden kontakt med naturen får barnen att känna sig trygga i den miljön och ju tryggare barnen blir desto mer utvecklas iveren att upptäcka nya saker. I *Det pedagogiska programmet*, skrev man om barnens ansvarskänsla för naturen, ”Förskolan skall bidra till att barnen känner ansvar för naturen/.../”(Socialstyrelsen 1987:3, s.26). Också läroplanen för förskolan skriver om att låta barnen vistas i naturen för att öka deras medvetenhet och ansvarskänsla för naturen. Gustafsson (1993) skriver att lärarna i förskolan skall fungera som medupptäckare och trygghet för barnen när de erövrar naturen. I Ppf87 menar man att barnen skall uppmuntras att känna samhörighet och respekt för naturen så att en önskan om att vårda den väcks. Dessutom skall de ges exempel på natur- och miljövård. Denna samhörighetskänsla som Ppf87 skriver om kan liknas vid den samhörighetskänsla som Gustafsson (1993) talar om i ovanstående text (Socialstyrelsen 1987:3). Bägge texter antyder att samhörighetskänslan med naturen kommer att väcka en önskan hos barnen att få vårda naturen, men också medföra en respekt hos barnet för naturen.

4.4 Styrdokument

4.4.1 Lpfö98

Vi har tidigare i litteraturgenomgången tagit med både Lpfö98 samt Ppfö87. Under denna rubrik kommer vi att vidare redogöra för båda samt ta upp ytterligare utdrag som berör natur och utevistelse. Vi kommer därmed inte lyfta samma del ur Lpfö98 samt Ppf87 två gånger. Har det funnits med i ovanstående litteraturgenomgång så återfinns det inte igen i denna text.

Förskolans läroplan är ett bindande dokument för förskolan och kan ses som grundstenen i den verksamhet som vi har som avsikt att arbeta i. Den läroplan som nu finns i förskolan, är det första läroplan för förskolans verksamhet, tidigare har styrdokumentet varit vägledande men inte bindande. I och med Lpfö98 är skolverket tillsynsmyndighet för förskolan istället för socialstyrelsen som före 1998. Det är meningen att förskolan skall vara en del av ett samlat utbildningssystem där förskolan läroplan (Lpfö98), skall länka till utbildningssystemets två övriga läroplaner, *Läroplan för den obligatoriska skolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lpo94) och *Läroplanen för de frivilliga skolformerna* (Utbildningsdepartementet 1998)

Lpfö98(Utbildningsdepartementet 1998) tar upp att barn skall lära känna och utveckla respekt för sin närmiljö. Närmiljön är något som tas upp vid flera tillfällen,

Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar respekt för allt levande och omsorg för sin närmiljö (s.11)

Arbetslaget skall ge barn möjlighet att förstå hur egna handlingar kan påverka miljön och ge barn möjlighet att lära känna sin närmiljö och de funktioner som har betydelse för det dagliga livet samt få bekanta sig med det lokala kulturlivet (s.14)

Nedan kommer vi att redogöra för delar ur läroplanen som vi anser kan ha en indirekt koppling till natur och barns utevistelse.

Förskolan skall erbjuda en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den skall inspirera barnen att utforska omvärlden (s.9)

4.4.2 Ppf87

För djupare förståelse av Lpfö98 och för att sätta den i ett sammanhang så kommer vi också redogöra för hur det *Pedagogiska programmet för förskolan* (Ppf 87, Allmänna råd från socialstyrelsen 1987) förhöll sig till naturen och barns utevistelse. Ppf87 bygger på barnstugeutredningen från 1968 och var ett ramverk för den pedagogiska verksamheten i förskolan. Ppf87 är mer detaljerad än Lpfö98 och riktlinjerna och målen är mer konkreta. Det bör dock påpekas att Ppf87 var vägledande och ej bindande som Lpfö98 är och kan antagligen därför vara mer precist i sina uttalanden. Under rubriken **Natur** redogör man för hur människan är beroende av naturen och att vi måste ta hand om naturen för att vårt samhälle som det ser ut ska kunna vidareutvecklas.

Förskolan skall bidra till att barnen känner ansvar för naturen och får erfarenheter och grundläggande kunskaper om /.../

- människan i förhållande till andra arter och till naturen
- naturens krafter och hur vi kan använda dem (Socialstyrelsens 1987:3, s.26)

Om natur skriver man bland annat att det är något som kan väcka många existentiella och etiska frågor. ”I förskolan bör man sträva efter att tillämpa praktiskt *natur- och miljövård* genom att skapa attityder och rutiner i verksamheten som är ekonomiska och miljövänliga och som barnen kan delta i/.../” (Socialstyrelsen 1987:3, s.28)

Det står vidare om hur barnen skall få komma ut i naturen och få tillgång till skog och mark . Här ska de få rika naturupplevelser och få lär sig om växter och djur. Vi kommer inte att redogöra för *allt* som Ppf87 säger om naturen och utevistelsen i den här uppsatsen eftersom det är så mycket men sammanfattningsvis kan man säga att den är mycket mer i konkret i sina uttalanden kring naturen och utevistelsen än sin eftergångare Lpfö98. I detta dokument är det tydligt att man vill att barnen skall ut i naturen och lära sig om den.

I det pedagogiska programmet för förskolan betonades barns närhet till naturen som ett kulturarv vars ansvar att förmedla ligger hos förskolan,

Barn har idag inte samma närhet till naturen som förr. Den känsla för naturen som ofta fanns hos tidigare generationer är ett kulturarv som förskolan bör förmedla och levandegöra” (Socialstyrelsen 1987:3, s.28)

5. SYFTE

Syftet med detta arbete är att belysa hur natur och utevistelse beskrivs i förskolors verksamhetspresentationer. Syftet är vidare att undersöka vad det finns för historia kring natur och förskola samt natur och barn/barndom.

5.1 Frågeställning

- Hur mycket utrymme ges naturen och utevistelsen i förskolans presentationer?
- På vilket sätt framställs naturen och utevistelsen?
- Vilka begrepp i samband med naturen och utevistelsen lyfter man fram?
- Hur kan presentationerna knytas till en historisk syn på barn/barndom och natur?

6. METOD

Vad gäller vår metod så valde vi att främst använda oss av Esiasson m.fl. (2007), Bergström & Boréus (2005) samt Hellspång (2001) *Metodpraktikan* (2007) var av oss tidigare känd då vi använt oss av den vid en tidigare kurs på IPD. Vi ansåg att *Metodpraktikan* (2007) var relevant och användbar efter det val av metod vi gjort. *Textens mening och makt* (2005) rekommenderades av kursledningen och *Brukstextsanalys* (2001) fann vi då vi sökte information om den typ av texter vi haft för avsikt att genomföra en textanalys på.

Texterna vi avser använda oss av för i vår textanalys är så kallade brukstexter. Exempel på sådana kan vara bruksanvisningar, utredningar, fackböcker, informationsbroschyrer och andra texter som fyller en informationsfunktion till skillnad mot till exempel skönlitteratur (Hellspång, 2001). De texter som vi har valt att analysera är till för att informera läsarna om förskolan. Adressaten kan vara föräldrar eller andra personer som är intresserade av att läsa om verksamheten. Det är viktigt att se till vilken kontext som texten man har valt att analysera förekommer i, Vilken är dess syfte? Vem är den tänkt för? (Hellspång, 2001)

Då vi valt att analysera 19 stycken verksamhetspresentationer så kommer vi främst att använda oss av kvalitativ textanalys med det kommer även att förekomma inslag av kvantitativ textanalys. Begreppet textanalys är brett men med vår användning av begreppet avser vi den beskrivning av textanalys som ges Esiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud (2007). Kvalitativ textanalys ”/.../går ut på att ta fram det väsentliga innehållet genom en noggrann läsning av textens delar, helhet och den kontext vari den ingår”(Esiasson m.fl., s.237). Valet av kvalitativ textanalys som huvudmetod gjordes eftersom vi avser att se på ett mindre antal dokument mer djupgående. Vi har funnit inspiration från innehållsanalysen då denna metod är brukbar både för kvalitativ samt kvantitativ analys. De kvalitativa inslagen är överordnade de kvantitativa men vi anser att båda är av relevans för vår undersökning. I likhet med innehållsanalysen kommer vi att räkna förekomsten av begrepp i förhållande till natur och utvistelse. Analysen är till viss del komparativ vilket innebär att vi ställer dokumenten mot varandra (Bo Johansson & Per Olov Svedner, 2006). Detta gjorde vi för att få fram skillnader och likheter som kan vara av intresse för vårt syfte. Vi har valt att analysera texterna manuellt. ”Fördelen med manuella analyser är att betydligt mer komplicerade bedömningar och tolkningar kan göras” (Bergström & Boréus 2005, s.44). Då vi begränsat våra verksamhetspresentationer till 19 stycken så utgjorde det ingen svårighet att genomföra en manuell analys.

6.1 Urval och genomförande

Vi utgår ifrån 19 kommunala förskolor ifrån Göteborgs Stads 22 stadsdelar. Tre av stadsdelarna valde vi bort då två av dessa stadsdelar endast hade med kontaktuppgifter samt barnantal på respektive avdelning och en stadsdel hade inga förskolor alls representerade. Anledningen till att vi valt endast kommunala förskolors verksamhetspresentationer är att vi vill ge förskolorna så liknande förutsättningar som möjligt i vår undersökning.

Vi har valt förskolors presentationer där de berättar något om den egna verksamheten och valt bort dem som enbart uppger adress, telefonnummer, kontaktuppgifter eller liknande. I en del fall har det varit svårt att genomföra urvalet konsekvent då en del förskolor valt att endast kommentera den egna verksamheten med en mening. Ett exempel på en sådan mening kan vara, ”Naturligtvis växer vi med barnen till trygga, ansvarsfulla och kreativa barn och vuxna.”

Denna mening stod ensam efter en lägesbeskrivning samt avdelningarnas namn. Denna förskola valde vi bort av den anledningen att den inte innehöll en presentation av verksamheten. Texternas uppbyggnad ser mycket olika ut och textmassan varierar mellan 28 och 408 ord. Gemensamt är dock att texterna säger något om förskolans verksamhet om än kort. Vi har valt att inte analysera några länkar om det finns några sådana på förskolans Internetsida. Vi valde bort dessa då vi ville se på den första text som möter läsaren.

6.2 Etik

Eftersom all empiri som vi utgår från är offentlig så har vi inte behövt någons förskolas godkännande att använda materialet. Vi behöver inte heller, av detta skäl, tillgodose informationskravet, samtyckeskravet eller konfidentialitetskravet som är krav man bör tänka på vid till exempel intervjuer som material (Stukát, 2005). Vi har dock valt att aidentifiera förskolorna av etiska skäl. Vi är medvetna om att empirin som vi utgår ifrån är föränderlig då sidorna kan komma att uppdateras, men våra intentioner är att ge en bild av hur förskolorna presenterar sig själva i dagsläget. Eftersom presentationerna på Internet kan komma att förändras så kan det vara svårt att göra om forskningen med precis samma resultat. De presentationer vi valt att analysera skrevs ut ifrån Internet den 16 december 2009 kl.15:47.

6.3 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Validitet

Då avsikten är att se på hur natur och utevistelse framställs i skriftliga verksamhetspresentationer på Internet så anser vi att en textanalys är bästa metoden för detta. Bergström och Boréus (2005) skriver om hur det är viktigt att det man analyserar i en textanalys skall svara på den frågeställning man har, detta är undersökningens validitet. Vi är ute efter vad det är som verksamheten lyfter i en text om sig själva i förhållande till natur och barns utevistelse. För att få svar på detta är det bästa sättet att använda sig av textanalys, om vi istället hade gjort intervjuer med pedagoger så hade detta gett en annan information som visserligen kunde vara intressant men dock inte svarat på vår frågeställning.

Reliabilitet

Vårt mätinstrument i denna uppsats är textanalys, både kvalitativ och kvantitativ. Den kvantitativa delen har en relativt hög validitet eftersom vi i den mäter och räknar saker i texterna en annan person hade kunnat göra om vår studie med liknande resultat om denne person hade tillgång till desamma dokument. Det är dock på det sättet att dokument på Internet kan och kommer att uppdateras och det är då svårt för en annan person att komma fram till exakt det samma resultat som oss. Vår kvalitativa del av textanalysen är inte samma exakthet över sig men eftersom vi är tydliga med hur vi har gått tillväga även under denna del så skall denna del i likhet med den kvantitativa gå att göra om med liknande resultat om man bortser från uppdateringar. Dock bör det påpekas att vi som skribenter väljer vad det är som vi mäter och vad vi räknar som vad, när vi väljer att till exempel ta med närmiljö som utevistelse så har vi valt att räkna med detta som utevistelse vilket en annan person kanske inte hade gjort och därmed inte kommit fram till samma resultat.

Generaliserbarhet

Vi vill vara tydliga med att påpeka att det resultat som vår forskning ger inte kan anses representativt för samtliga förskolors Internetpresentationer. I enlighet med hermeneutiken så pekar vi inte på ett bestämt resultat utan på en djupare förståelse för hur informationen om förskolorna kan förstås (Ödman 2007). Då de 19 förskolornas verksamhetspresentationer som vi har valt är slumpmässigt utvalda och utbredda över Göteborgs kommun så anser vi dock att

det kan ge en bild av vad man väljer att lyfta i förhållande till naturen och barns utevistelse. Presentationerna på Internet var i många fall relativt korta, men i de fall som det är på detta sätt anser vi att det är intressant att de faktiskt väljer att ta med naturen och/eller utevistelse i så stor grad.

7. RESULTAT

7.1 Förskolorna

Vi inleder resultatdelen med att presentera respektive förskolas verksamhetspresentation i korthet. För att få en överblick i vilken utsträckning som natur och utevistelse förekommer i presentationen har vi valt att även redogöra kortfattat för vad det är i övrigt som förskolorna väljer att skriva ut. Vi utgår ifrån den sammanhållande text som presenterar förskolan. Vi kommer att redogöra för hur många ord som texten består av för att ge en överblick över hur stort utrymme utevistelsen ges. När vi redogör för hur många ord som berör utomhusmiljön utgår vi ifrån de meningar som natur och utevistelse ingår i. Under denna rubrik kommer vi att kort att redogöra för förskolorna var för sig. Därefter genomför vi en komparativ analys i den mån att vi jämför förskolornas presentationer med varandra. Detta för att få fram skillnader och likheter som kan vara av intresse för vårt syfte (Johansson & Svedner, 2006). Det är även denna del av resultatet som kommer att vara kvantitativ. En kvantitativ textanalys är det när något, i detta fall förekomsten av natur och utevistelse i texterna, mäts eller räknas (Bergström & Boréus, 2005).

Förskola: Texten består sammantaget av 96 ord som är indelade i tre stycken. Texten tar upp information om verksamhetens utformning, personal, barn, mat m.m. Två meningar (26 ord) berör gården samt utevistelse. Presentationen innehåller en bild på villan som förskolan är inrymd i.

Förskola 2: Texten består sammantaget av 28 ord. Den korta texten tar upp deras enda avdelning samt barnantal/ ålder. Övriga två meningar lyfter att de arbetar pedagogiskt, dock utvecklar de ej detta närmre. Presentationen innehåller en bild på förskolans gård med förskolan skymtandes i bakgrunden.

Förskola 3: Texten består sammantaget av 99 ord som är indelade i fyra stycken. Texten inleder med att berätta läget på förskolan samt om närheten till havet. Tre meningar berör utomhusmiljön(29 ord). Två av dessa meningar berör naturen utanför gården och en berör gården. Övrig text berör kontaktuppgifter till förskolan, öppettider, mat, att de arbetar efter förskolans läroplan samt använder sig av IUP i arbetet med barnen. Presentationen innehåller två bilder, en överblicksbild över gården samt byggnaden och en närbild på en rutschkana på gården.

Förskola 4: Texten består av 408 ord som är indelade i nio stycken. Texten inleder med att berätta om läget på förskolan samt att den ligger ”naturskönt”. I inledningen redogörs också för förskolebarnens utevistelse i närmiljö. Övrig text tar upp rutiner, tider, personal, IUP, övergång till skolan m.m. Två meningar i mitten av texten presenterar ett naturvårdsprojekt med avsikt att göra barnen mer miljömedvetna. Presentationen innehåller en bild av förskolans gård samt byggnad.

Förskola 5: Texten består av 135 ord indelade i tre stycken. Texten ger inledande en presentation av förskolans utformning(barnantal, avdelningar, rektorer) och läge. En mening beskriver närheten till lantlig miljö samt havet. Övrigt de tar upp är att en flytt till nybyggda lokaler är förestående samt en pedagogisk presentation. Presentationen innehåller bilder på

samtliga tre förskolor som ingår i enheten. Två av bilderna visar gården samt byggnaden, den tredje visar enbart byggnaden.

Förskola 6: Texten består av 106 ord indelade i två stycken. Texten presenterar både förskolan och skolan som delar byggnad. Andra meningen(15 ord) tar upp gården och det är det enda i texten som berör utomhusmiljön. Övrig text beskriver förskolans/ skolans pedagogiska inriktning samt åldrar på barn som förskolan riktar sig mot.

Förskola 7: Texten består av 105 ord indelade i två stycken. Texten en beskrivning av förskolans barnssyn samt en beskrivning av föräldrasamarbetet.

Förskola 8: Texten består av 34 ord indelade i två stycken. Första stycket räknar upp aktiviteter som förekommer på förskolan. ”Lek ute i skogen” ingår bland dessa aktiviteter. Övrig text namnger avdelningarna samt ålder på barnen. Presentationen innehåller en bild på byggnaden och en liten del av gården.

Förskola 9: Texten består av 115 ord indelade i tre stycken. Första meningen i första stycket beskriver förskolans gård (26 ord). I samma stycke redogör man för avdelningarna samt barnens ålder. Första meningen i det andra stycket tar upp utevistelsen (15 ord) på förskolan. Övrig information tar upp att de har rytmik och gymnastik varje vecka, samt att de har öppna dörrar mellan avdelningarna.

Förskola 10: Texten består av 88 ord. Samtlig text beskriver förskolans barnsyn.

Förskola 11: Texten består av 117 ord indelade i fyra stycken. Texten inleder med en lägesbeskrivning samt en presentation av utomhusmiljön vilket inkluderar både gården och den närliggande skogen (16 ord). I det andra stycket skriver man om hur förskolan strävar efter att barnen bland annat skall lära sig visa respekt för miljön (22 ord). Övrig text behandlar avdelningarnas utformning, personal samt kost. Presentationen innehåller en bild på byggnaden samt gården.

Förskola 12: Texten består av 145 ord indelade i fyra stycken. Första stycket beskriver förskolans samt avdelningarnas utformning (barnantal, ålder samt avdelningarnas namn). Hela andra stycket ägnas åt naturen (41 ord). Övrig text behandlar bland annat avdelningarnas samarbete med varandra, där ingår exempelvis skogsgrupper för de äldsta barnen. Presentationen innehåller en bild på byggnaden samt gården.

Förskola 13: Texten består av 34 ord indelade i tre meningar. En av meningarna tar upp att det finns tre avdelningar, var förskolan ligger samt att förskolan har en gård. Övriga två meningar tar upp förskolans läge samt att och varför de arbetar temainriktat. Presentationen innehåller en bild på del av byggnaden samt gården.

Förskola 14: Texten består av 46 ord. Texten berättar att de har tre avdelningar samt att de arbetar med leken i fokus och kort om varför de gör detta.

Förskola 15: Texten består av 43 ord indelade i tre meningar. Två meningar beskriver förskolans närhet till naturen samt en presentation av den egna gården (28 ord). Presentationen innehåller en bild på byggnaden samt gården.

Förskola 16: Texten består av 31 ord uppdelade i tre meningar. En av meningarna beskriver närheten till skogen och en annan mening närheten till ett närliggande kulturhus dit de tar promenader. Övrig mening är en lägesbeskrivning. Presentationen innehåller en bild på byggnaden.

Förskola 17: Texten består av 109 ord indelade i tre stycken. Första stycket beskriver avdelningarna. Andra stycket består av tre meningar. Den första är en lägesbeskrivning, den andra berättar om närheten till naturen (11 ord) och den tredje om byggnadens historia samt förskolans pedagogiska filosofi. Avslutningsvis berättar man om den pedagogiska miljön där utemiljön räknas in (20 ord). Presentationen innehåller en bild på vantar och strumpor som hänger på tork inomhus.

Förskola 18: Texten består av 65 ord indelade i två stycken. De två första meningarna ger en lägesbeskrivning där närheten till lekplatser, skogen, kolonilottsområde och kollektivtrafik presenteras. Texten berättar också hur många som arbetar på förskolan samt kort (en mening) om den pedagogiska verksamheten.

Förskola 19: Texten består av 69 ord som samtliga tillhör ett stycke. Texten inleds med en mening som berättar att förskolan är liten och gården stor. Följande mening tar upp utemiljön och uteleken. Allt sammantaget är det två meningar (27 ord) som rör utemiljön samt utevistelse. Övrig text berör förskolans arbete med sagor och språket. Presentationen innehåller en bild på byggnaden.

7.1.1 Analys

Förskolornas presentationer varierar mycket i textmassa. De flesta förskolors texter var relativt korta. Mer än hälften, tio stycken av förskolorna har presentationer som är under 100 ord. Övriga texter ligger på mellan ca 100 till 135, den text som innehöll 408 ord utmärker sig genom att ha en såpass stor textmassa som den har. Presentationer har i de allra flesta fall med avdelningarnas namn, barnantal samt var förskolan är belägen. Detta visar på att det är en brukstext, vars syfte är att informera läsaren (Hellspång, 2001)

Flertalet (13) av presentationerna innehöll en eller flera bilder som komplement till texten. Flera av förskolorna (12) har bilder som visar förskolan från utsidan. En bild utmärker sig genom att föreställa strumpor och vantar hängandes på tork. Bilden ser ut att vara tagen inomhus men visar inget av inomhusmiljön. Två av förskolorna har bild som enbart visar byggnaden medan de övriga bilderna visar både byggnaden och gården (eller en del av gården).

Det var vanligt förekommande att utevistelse eller naturen alternativt båda två var representerade i texten, 15 av förskolorna tar upp detta. Naturen och utevistelse tillåts att ta stor plats i flera av texterna. I en av de kortare texterna (förskola 15) som består av 43 ord indelade i tre meningar tillåts naturen och utevistelse ta två av dessa meningar vilket innebär 28 av 43 ord. Fyra av verksamhetsbeskrivningarna nämner inte utomhusmiljön alls i sina texter och vi kommer inte att ta upp dessa texter ytterligare i vårt resultat.

7.2 Natur och utevistelse i förskolors verksamhetspresentationer

Bilder

Vad är då det första som möter läsaren i förskolornas verksamhetsbeskrivningar? När vi har de 19 verksamhetsbeskrivningarna framför oss kan man inte undgå att se de utomhusbilder som 12 av de 19 verksamheterna väljer att ha med. Det är en förskola som har valt att ha en bild som är tagen inomhus men den visar inget av inomhusmiljön utan är en bild av tvätt hängandes på tork. I de fall som det förekommer flera bilder i en verksamhetsbeskrivning så föreställer samtliga utomhusmiljön. En av bilderna är en bild av en sekelskiftsvilla med prunkande trädgård och denna omnämner man även särskilt i texten men detta återkommer vi till senare i resultatet. Sex av bilderna har med gungor eller andra lekredskap på bilderna. Vi utgår från att samtliga bilder är tagna på sommaren eller våren då gräs och träd är gröna på bilderna. Samtliga bilder är i färg.

Läget

När man presenterar en verksamhet som förskolan är det relevant var den är belägen, 12 av de 19 förskolorna väljer att i första meningen att beskriva var förskolan är placerad. Det görs med karta, gatuadress eller mer specifik lägesbeskrivning som till exempel:

På en kulle i det natursköna/.../ligger Xförskola tillsammans med Xskolan (Förskola 4)

Förskolan ligger mitt på.../, med havet inom gångavstånd.(Förskola 3)

Inte bara beskriver man förskolan adress och var den är belägen utan texterna påpekar även närheten till naturen i dessa fall, havet och att förskolan ligger *naturskönt*.

Hellspong (2001) ger exempel på vad som utmärker en brukstext, en brukstext fyller ett informationssyfte och kan vara exempelvis informationsbroschyrer eller bruksanvisningar. Inom brukstexter faller också förskolornas verksamhetspresentationer. Att texten är en informationstext som riktar sig mot vårdnadshavare/föräldrar kan man förutsätta genom att de tidigt i texten presenterar förskolans adress eller läge. Denna information är ofta betydande vid val av förskola. Detsamma gäller informationen om avdelningarna och det antal barn som är placerade på respektive avdelning. Under alla förskolors verksamhetspresentationer så finns även adress samt övriga kontaktuppgifter med till förskolan, det anses alltså även så viktigt med läget/adressen att det har valts att nämnas dubbla gånger och som det första i texterna. Övriga förskolor inleder med att presentera avdelningarna och/eller barnantal.

Avdelningarna

Ofta används naturen vid namngivning av förskolor och dess avdelningar. Detta var påtagligt i flera av förskolornas val av namn på avdelningarna när de har valt att skriva ut dem i verksamhetspresentationerna. Av de 14 förskolor som skrev ut avdelningarnas namn så hade 9 av förskolorna *minst* en avdelning som var uppkallad efter en blomma, en naturplats eller ett djur.

Gården förskolans stolthet

Förskolans utomhusgård återfinns på flera av de bilder som förekommer i förskolornas verksamhetspresentationer. Gården nämns ofta tidigt i texterna. En av förskolorna som inte presenterar någon egen gård betonar dock närheten till lekplatser, kolonilotter, skogen och kollektivtrafik. En av förskolorna väljer att kalla förskolans utomhusgård för trädgård.

I vår charmiga villa med tillhörande trädgård trivs vi och har roligt tillsammans
(Förskola 1)

Det är den enda förskola som använder sig av ordet trädgård. Ovanstående förskola är dock belägen i en villa och detta kan bidra till ordvalet. De övriga förskolorna som väljer att skriva om sin utomhusgård använder sig av benämningen *Gård*. En del av förskolorna använder sig av ord som *mysig*, *härlig*, *underbar* och *inspirerande* när de beskriver sin utomhusgård. Om man jämför med textmängden i övrigt så använder man sig av många och målade ord för att beskriva sin utomhusgård. Två av förskolorna beskriver sin gård på följande sätt:

Den är alldeles nybyggd med en underbar gård med många möjligheter till lek och utmaningar (Förskola 6)

Förskolan ligger i nya ... och har en härlig gård i söderläge med både gräs, sand och asfalt som ger möjlighet och inspirerar till mycket lek. (Förskola 9)

Det är enbart gården som beskrivs på detta målade sätt, övrig text i ofta mer saklig och informativ. Det är tydligt att förskolans gård ses som något positivt och värt att berätta om. Att gården oftast finns med i första stycket av texten tyder även det på att man tycker att det är viktig information eller att man tror att föräldrarna tycker att det är viktigt. En av förskolorna har *Den lilla förskolan med den stora gården* (förskola 19) som en underrubrik som inleder hela presentationen. Detta kan ses i förhållande till att ingen av samtliga texter tar upp förskolans inomhusmiljö eller för den delen den verksamhet som sker inomhus. En förskola radar upp aktiviteter som man kan tolka som inomhusaktiviteter, till exempel pyssel, sagor och bakning. Förskolan som har underrubriken som handlar om gården tar också upp hur sagor kan främja inlärningen, det är skriver dock inte att de arbetar med sagor även om man kan anta att det är därför som de tar upp det. En av förskolorna skriver att:

Vår pedagogiska miljö är vår stolthet, såväl ute som inne (Förskola 17).

Någon ytterligare förklaring till vad pedagogerna är stolta över eller hur inomhusmiljön är utvecklad återfinns inte i texten.

Naturen och närmiljön

Under denna rubrik avser vi att redogöra för det som nämns i texterna om utomhusmiljön *utanför* den egna gårdens avgränsning. Under denna kategori faller både naturen samt förskolans närmiljö. Närmiljön är något som nämns i flera av texterna. Två av förskolorna går promenader i närområdet en av dem poängterar att man gör det ofta.

Att som barn i förskolan få möjlighet att upptäcka sin närmiljö är något som vi finner stöd för i Lpfö98,

Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar respekt för allt levande och omsorg för sin närmiljö (Utbildningsdepartementet 1998 s.11).

Arbetslaget skall ge barn möjlighet att förstå hur egna handlingar kan påverka miljön och ge barn möjlighet att lära känna sin närmiljö och de funktioner som har betydelse för det dagliga livet samt få bekanta sig med det lokala kulturlivet (s.14)

Naturen ses som en plats för lärande och utveckling i flera av verksamhetsbeskrivningarna. Bergnéhr (2009 s.59-77) skriver om hur det ses som positivt om förskolans gård är ”/.../naturnära, vildvuxen, en naturtomt, närnatur, naturtomt” (s.63-64). Ingen av verksamhetspresentationerna använder sig av ovanstående begrepp i sin beskrivning av gårdarna men flera av förskolorna lyfter det faktum att de har närhet till natur. En av förskolorna skriver om hur de har nära till både en naturstig samt ett grönområde.

Skogen får ofta exemplifiera naturen enligt Bergnéhr (2009 s.59-77). Två av förskolorna påtalar att de vistas ute i skogen,

Vi har många olika aktiviteter som pyssel, musik, sagor, bakning och lek ute i skogen (Förskola 8)

Gården använder vi dagligen, men även den närliggande skogen erbjuder många möjligheter till äventyr och aktiviteter (Förskola 11).

Att naturen ses som en positiv plats för barn och dess lek vittnar följande citat från en av verksamhetsbeskrivningarna om,

Vi har en fantastisk natur omkring oss och vi vistas i naturen så ofta vi kan. Detta väcker barnens lust och nyfikenhet att lära och utvecklas. I naturen lär vi oss också respekt för vår miljö och alla levande varelser (Förskola12).

Också naturen utanför gården beskrivs i positiva och ofta målande ordalag . Genom att vara i naturen väcks barns förmågor. Till exempel lär barnen sig respekt för miljön genom att vistas i naturen. Detta stämmer överens med Ericssons (2004 s.137-150) tankar om att barns som får kontakt med naturen grundlägger en känsla för naturen som varar hela livet. Att ge barnen möjligheter att vistas utomhus, både på den egna gården och i andra naturmiljöer är något som har stöd i Lpfö98, ”Verksamheten skall ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö” (Utbildningsdepartementet 1998, s.11)

I det pedagogiska programmet för förskolan betonades barns närhet till naturen som ett kulturarv vars ansvar att förmedla ligger hos förskolan.

Barn har idag inte samma närhet till naturen som förr. Den känsla för naturen som ofta fanns hos tidigare generationer är ett kulturarv som förskolan bör förmedla och levandegöra” (Socialstyrelsen 1987:3 s.28)

Beskrivningarna av förskolans utomhusmiljö samt förskolans omgivande miljö förmedlar en känsla av att förskolan utnyttjar dessa till verksamheten.

Förskolans tre enheter omges av en lantlig miljö med närhet till hav och strand (Förskola 5).

Naturen lyfts vid flera tillfällen i texterna men ingen av texterna skriver om stadsmiljön. Två av förskolorna nämner dock närliggande kommunikationer men om detta skulle tyda på att

förskolorna ligger centralt är inget som av texten går att utläsa. Att ha en lantlig natur *trots* det centrala läget vittnar om vilken av miljöerna som man anser passar barn bäst.

Vi har en lantlig natur inpå knutarna trots det centrala läget. (Förskola 17)

Bergnéhrs (2009 s.59-77) resultat visar bland annat på att naturen och utevistelse ses som en inspirationskälla för barnen och som en källa till upplevelser och positiva minnen. Det är flera av förskolorna som betonar att utevistelse förekommer dagligen eller ofta i sina presentationer. Några av förskolorna skriver att de är ute varje dag som i citatet nedan,

På vår förskola är vi ute varje dag, antingen på vår gård eller dess närmiljö (Förskola9).

Andra förskolor påpekar att de är ut mycket eller varje dag.

Hållbar utveckling

I Lpfö98 lyfter man främst naturen i förhållande till hållbar utveckling och naturvetenskap. "Förskolan skall lägga stor vikt vid miljö- och naturvårdsfrågor" (Utbildningsdepartementet 1998, s.10). En förskola skriver om att de får maten leverad till sig i en miljövänlig bil. Förskola 4 skriver i sin presentation om ett naturprojekt som deras förskola deltar i. Detta projekt finns till för att lära barnen att bli miljömedvetna. Två förskolor till tar även de upp att barnen skall värna om miljön. Förskola 11 skriver om hur de arbetar för att barnen skall "....lära sig visa respekt för miljön".

I naturen lär vi oss också respekt för vår miljö och alla levande varelser (Förskola 12).

7.2.1 Analys

Vi kom fram till i vårt resultat att det enbart var två förskolor som valde att inte alls nämna utomhusmiljön, varken med bild eller med text. De förskolor som har med bilder av gården eller byggnaden visar samtliga vackra färgbilder med grönskande träd och buskar eller bilder av utomhusgården i förgrunden.

Naturen lyfts i vissa fall i samband med läget, samtidigt som man beskriver var förskolan ligger får man med att den dessutom ligger "vackert" och med närhet till naturen. Denna närhet till den "fria" naturen lyfts ofta fram om inte lägesbeskrivningen så kommer den i flera fall senare i texten. Havet och skogen är exempel på "fri" natur som lyfts i texterna.

De flesta av förskolorna väljer att berätta att de har en utomhusgård och flera av dessa beskriver denna i målande ordalag, där denna del av texten skiljer sig från övrig. Övrig text är ofta mer saklig och informativ medan gårdens beskrivning är mer uttrycksfull samt positiv. En av förskolorna beskriver sin gård på följande sätt,

Den är alldeles nybyggd med en underbar gård med många möjligheter till lek och utmaningar(förskola 6).

Övrig text i denna förskolas verksamhetspresentation är en upprädnings av bland annat barnantal och pedagogisk utgångspunkt, dock beskrivs inget av dessa i på samma uttrycksfulla sätt som gården beskrivs. Att nästintill samtliga förskolor beskriver eller i vart fall omnämner sin utomhusmiljö kan ses i förhållande till att ingen av verksamhetsbeskrivningarna skriver om sin inomhusmiljö.

Att det är viktigt att vara utomhus ofta med barn nämnde vi som en del av vår förståelse i inledningen, detta har vi återfunnit i fyra av verksamhetspresentationerna, då samtliga betonar att de vistas utomhus med barnen, varje dag eller ofta. I likhet med Lpfö98 som poängterar att barnen skall få tillgång till närmiljön, samt lära känna den, så skriver man också förskolorna att man besöker närmiljön.

Naturen och dess koppling till hållbar utveckling skrivs det om i tre av verksamhetspresentationerna. Att man skall lära barn ta hand om miljön är något som det finns stöd för i Lpfö98.

8. DISKUSSION

I diskussionsdelen utgår vi från de frågeställningar som vi haft till grund i vår uppsats. Dessa är följande:

- Hur mycket utrymme ges naturen och utevistelsen i förskolans presentationer?
- På vilket sätt framställs naturen och utevistelsen?
- Vilka begrepp i samband med naturen och utevistelsen lyfter man fram?
- Hur kan presentationerna knytas till en historisk syn på barn/barndom och natur?

Verksamhetspresentationer är brukstexter som främst riktar sig mot föräldrar/vårdnadshavare. De texter som vi utgått ifrån i vår uppsats informerar om verksamheten och i flera fall har utevistelsen/närhet till natur funnits med som en av få saker förutom öppettider, barnantal, personal, kontaktuppgifter m.m. Med utgångspunkt i vår litteraturgenomgång vågar vi påstå att natur och utevistelse framställs odelat positivt. Det är i många fall en onyanserad bild av naturen som presenteras. Naturen och utevistelsen beskrivs i oerhört positiva ordalag, och att bara *vara* i naturen bidrar till att barn blir friskare, utvecklar respekt för miljön och lär. Dahlgren och Szczepanski (1997) menar att naturaktiviteter stärker barnens hälsa i nutid men också lägger grunden för framtiden. Att röra sig ute i naturen är enligt dem att föredra framför sporter som kan utövas i inomhusmiljö. Sambandet mellan natur och hälsa är också något som friluftsförbundet har grundat sin verksamhet på (Rantatalo, s.138-167 2000). Hållbar utveckling lyfter Lpfö98 och ett fåtal av förskolorna nämner detta i sina presentationer. Ju mer du vistas i naturen desto mer lär du känna miljön och känner ett ansvar för denna, detta bidrar i sin tur att barnen respekterar naturen (Gustavsson, 1993; Nyhus Braute och Bang, 1994; Ericsson, 2004). Just begreppet respekt tar två av förskolorna upp i samband med naturen. Det är förvånansvärt lite i litteraturen som beskriver *hur* vi som vuxna skall få barn att känna denna respekt, det är som om den kommer automatiskt bara genom att vistas i naturen. Detta är genomgående för när man i litteraturen talar om naturen, mycket kommer per automatik bara genom att vistas i den. Barnen mår bra, leker, får lust till lärande, utvecklar sin identitet m.m. i naturen bara genom att befinna sig i den (Ericsson, 2004; Isberg, 1995).

Det är förståeligt att förskolorna väljer att lyfta natur och utevistelse då de flesta uppfattar detta som något positivt och att man kan anta att också föräldrar/vårdnadshavare ser det på detta sätt. Andersson (2008) berättar om en pedagogs syn på utevistelsen, i detta fall en utflykt till skogen, denne pedagog menar att det enbart finns en negativ sak med detta och det är om utflykten till skogen inte blir av och i och med detta får negativa reaktioner från föräldrar. Kan naturen och utevistelse vara något man lyfter i presentationerna för att man tror att det ses som positivt av föräldrarna och bidrar till en positiv bild av förskolan, och om inte positivt så är utevistelse knappast något som man motsätter sig som förälder.

I likhet med Key, Rousseu m.fl. som förespråkar autentiskt lärande och söker sig bort från klassrummets ordnade miljöer så uppfattar vi att även förskolornas presentationer visar att det är positivt att ta sig utanför förskolans (inomhus-) lokaler. Denna uppfattning grundar vi att den omgivande miljön (inklusive gården) lyfts i större omfattning än inomhusmiljön och de aktiviteter som sker där. Det faktum att så pass många av verksamhetspresentationerna skriver om natur och utevistelse kan ses i förhållande till att de inte väljer att ta upp om inomhusmiljön eller de aktiviteter som utförs där. Vår gemensamma erfarenhet är att man vistas största delen av dagen på förskolan inomhus och det är en mindre del av dagen som man vistas utomhus, utifrån detta så finner vi det intressant att det i högre grad är

utomhusvistelsen och den omgivande naturen som omnämns i verksamhetspresentationerna. Vi frågar oss varför det är på detta sätt? Framför allt i förhållande till att man i de flesta fall inte nämner inomhusmiljön eller den verksamhet som sker där. Naturen som ett positivt element för barn har en lång historia bakom sig. Vi anser att detta kan vara en bidragande orsak till att utevistelsen och närheten till naturen lyfts i så hög grad. Vem vill inte berätta något positivt om sig själv vid en presentation? Även de bilder som visas i samband med presentationerna visar förskolan ifrån utsidan med undantag av en bild som föreställer tvätt på tork hängandes inomhus. Samtliga av de bilder som var tagna ifrån utsidan föreställde byggnaden med del av gården eller med gården i förgrunden.

Resultatet visar på att natur och utevistelse i förskolan är något som flertalet lyfter i sina verksamhetspresentationer. Texterna är i många fall mycket korta och vi finner det då intressant att naturen och utevistelsen är en av de få saker man väljer att ta upp. En förskola ägnar nästan hela sin text åt att informera om fakta kring förskolan, den enda gång som man presenterar något annat så beskriver man att de vistas mycket ute i sin trädgård och går promenader. Flera av texterna är uppbyggda på liknande sätt. Vi ifrågasätter inte *att* man tar upp utevistelsen utan att det är det enda som tar upp när man beskriver något annat än fakta. Vi tycker oss ana historiska rester i denna sammankoppling av barn och natur. Att vistas utomhus med barnen, ha tillgång till egen gård samt naturområden har varit framträdande i förskolans historia sedan *Småbarnskolan*. Det var då och det verkar som det fortfarande är viktigt för barn att vistas utomhus på förskolan. I småbarnskolan var det var önskvärt med en egen trädgård, avgränsad gård eller gräsmatta i anslutning till verksamheten (Vallberg Roth, 2002), och i dagens förskola är det viktigt med en bra utomhusgård och närhet till naturområden. Att gården är viktig för förskolan att lyfta är tydligt då flera av förskolorna skriver om gården i sina presentationer. Mysig, härlig, inspirerande och underbar är ord som lyfts i samband med gården, detta tolkar vi som att gården är något som man är stolt över.

Vårt resultat har likheter med Bergnhérs (2009) resultat av sin undersökning av förskolläraernas facktidning *Förskolan*. Hennes undersökning visar att många av reportagen hon gått igenom uppehåller sig kring förskolans gård. Hon skriver vidare att ju mer naturlig eller naturnära gården är desto bättre. Detta är inget vi har sett i vårt resultat då beskrivningen av gården ofta är ganska kort men närheten till naturen lyfts i texterna, oftast i samband med lägesbeskrivningen. Det skrivs att förskolan har närhet till havet, skogen, naturområden m.m.

Som vi skriver i inledningen av uppsatsen så finns det en tanke om att barn lär och utvecklas i naturen och en barndom nära naturen kan ses som en bra barndom. Denna uppfattning visar också vår litteraturgenomgång på, såväl historiskt som nutid. Även resultatet av vår textanalys visar i denna riktning då natur och utevistelse lyfts fram i flera texter. En förskola påpekar att deras förskola ligger i lantlig miljö *trots* sitt centrala läge. Detta tyder på att man värdesätter den lantliga miljön högre än stadsmiljö. Detta är något vi känner igen ifrån vår litteraturgenomgång. Bland annat Rousseau lyfte fram livet på landet som något eftersträvansvärt samtidigt som han kritiserade stadslivet (Brugge m.fl, 1999).

Barns koppling till natur är inget som Lpfö98 tar upp utan lyfter natur främst i samband med hållbar utveckling samt naturvetenskap. Däremot Ppf87 talade om naturen som ett arv som det var förskolans uppdrag att förvalta och föra vidare. Givetvis är det inget vi kan veta men det tyder på att det snarare är den senare uppfattningen av natur som förmedlas i verksamhetspresentationerna. Detta grundar vi i att natur och utevistelse i verksamhetspresentationerna inte lyfts främst i samband med miljö eller naturvetenskap utan

snarare får naturen och utevistelsen stå för sig själv. Det behövs ingen förklaring till varför man ska vara i naturen eftersom det förutsätts att det är bra för barn att vara i den.

8.1 Avslutande diskussion samt förslag till vidare forskning

Den här uppsatsen har varit intressant att få skriva. Mycket därför att det fått oss att reflektera mer över en del av förskolans vardag, och en uppfattning om barn och utevistelse som vi inte tidigare reflekterat över i samma utsträckning. Vi är själva mycket positiva till att använda oss av uterummet i arbetet med yngre barn. Men det vi frågar oss efter att ha skrivit denna uppsats är varför lyfter förskolorna en fin natur som finns där oavsett pedagogik varför lyfter man inte istället eller i vart fall i lika hög grad, hur man arbetar tillsammans med barnen? Litteraturgenomgången har gett en bild av att naturen och barns utevistelse är något som vuxen inte behöver engagera sig i lika mycket som vid aktiviteter inomhus. Någonstans ges en känsla av att det räcker för barn att bara vistas utomhus för att de skall må bra och utvecklas. Utifrån detta frågar vi oss vilken roll lärarna i förskolan då har? Vårt resultat säger inte att det enbart räcker med att vistas utomhus för att barn skall utvecklas och lära men de flesta förskolor väljer att skriva ut att de *är* utomhus men inget om *vad* de gör utomhus. Det som vi finner mest intressant i vårt resultat är inte att utevistelsen lyfts, det förstår vi då natur och utevistelse är något som är positivt värdeladdat. Dock frågar vi oss slutligen varför inomhusmiljön inte lyfts alls då det är där merparten av verksamheten bedrivs.

Arbetet med denna uppsats har väckt många frågor och tankar kring vidare forskning. Hade vi haft mer tid så hade vi funnit det intressant att se på ett större antal verksamhetspresentationer. Det hade varit intressant att se på antingen samtliga förskolor i en stadsdel alternativt alla förskolor i hela Göteborgs Stad. Detta för att se det resultat som vi fått fram hade sett liknande ut eller pekade i en helt annan riktning? Ett annat förslag till vidare forskning hade varit att titta på verksamhetspresentationer utifrån någon annan vinkel, till exempel titta på vad de lyfter kring lärande eller lek? Vi hade även en tanke i början av vår process att titta på vilken information det är som lyfts vid inskolningen av barn, vilken skriftlig respektive muntlig information får man som förälder/vårdnadshavare? Det är intressant utifrån vilken bild som förskolan ger av sig själv utåt, var lägger man tyngdpunkten. Det svåraste under arbetets gång har nästan varit att begränsa sig, man vill titta på så mycket men tiden räcker inte till.

8.2. Relevans för vårt kommande yrkesliv

Då vi inte funnit någon tidigare forskning kring hur förskolorna presenterar och framställer den egna verksamheten på Internet så anser vi att det är en viktig fråga att ta upp. Vår fokus kring barnen i förskolans utevistelse grundar sig i att vi har en tanke om att det finns en stark tradition i förskolan av att vara utomhus och att detta anses vara bra för barnen. Vår förhoppning är att analyserna av verksamhetspresentationerna kommer att visa om det finns underlag för denna tolkning. Det är också av intresse att se vilka historiska rester om natur, utevistelse och barndom som lever kvar i presentationerna. Att vara medveten om varifrån våra föreställningar och tankar kring barnet och utevistelse ursprungligen kommer ifrån ger en fördjupad förståelse och insikt kring den verksamhet där vi i framtiden kommer att utöva vår yrkesroll.

REFERENSER

Allmänna råd från socialstyrelsen 1987:3. (1993). *Pedagogiskt program för förskolan*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Andersson, Frida.(2008). *Vikten av utevistelse inom förskolan: En studie av pedagogers tankar och syften med utevistelsen*: Examensarbete Karlstads Universitet 2008

Andersson, Petra. (2009). Naturligt=bra? Funderingar över ett värdeladdat begrepp. Hallden, Gunilla (Red.). *Naturen som symbol för den goda barndomen* (s.25-33).Stockholm: Carlsson Bokförlag

Barleboo Wenneberg, Sören. (2001). *Socialkonstruktivism- positioner, problem och perspektiv*. Helsingborg: Boktryck.

Bergnéhr, Disa.(2009). Natur, utomhusmiljö och den goda barndomen i tidningen Förskolan. Hallden, Gunilla (Red.). *Naturen som symbol för den goda barndomen* (s.59-77).Stockholm: Carlsson Bokförlag

Bergström, Göran & Boreús, Kristina. (2005). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*.(2005). Studentlitteratur.

Braute Nyhus, Jorunn & Bang, Christopher (1994). *Följ med ut. Barn I naturen*. Lund: Walin & Dahlbom Boktryckeri.

Brugge, Britta. Glantz, Matz & Sandell Kla.s (1999).*Friluftslivets pedagogik. För kunskap, känsla och livskvalitet*. Stockholm: Liber.

Dahlgren, Lars-Owe & Szczepanski, Anders. (1997). *Utomhuspedagogik. Boklig bildning och sinnlig erfarenhet*. Linköpings Universitet.

Egidius, Henry. (2003). *Pedagogik för 2000- talet*. Stockholm: Natur och kultur.

Esaiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik. Wängnerud, Lena. (2007). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Norstedts Juridik.

Granberg, Ann.(2000). *Småbarns utevistelse*. Stockholm: Liber

Gustafsson, Bertil. (1993). *Börja bland barn- en miljöfostrande pedagogik*. Stockholm: CE Fritzes

Halldén, Gunilla. (2009). *Naturen som symbol för den goda barndomen*. Falun: Scandbook.

Hellspong, Lennart. (2001).*Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Holmlund, Kerstin. (1996). *Låt barnen komma till oss. Förskollärarna och kampen om småbarnsinstitutionerna 1854-1968*. Umeå Universitet: Pedagogiska institutionen.

Isberg, Roger. (1995). *Färd. Möte- människa- natur*. Avesta- Sjöviks folkhögskola.

Johansson, Gunnel & Åstedt, Inga- Britt .(1993). *Förskolans utveckling. Fakta och funderingar*. Stockholm: Norstedts tryckeri.

Johansson, Jan-Erik. (1994). *Svensk förskolepedagogik under 1900-talet*. Lund: Studentlitteratur.

Katz, Eric. (1997). *Nature as a subject: human obligation and natural community*. Lanham, Md: Rowan and Littlefield.

Karlsson, B. & Viktorsson, S.(2008). *Det är ingen idé att sitta inomhus och tala om hösten om de inte "ser" vad jag talar om*. Examensarbete Lärarprogrammet Göteborgs universitet 2008.

Key, Ellen .(1995). *Barnets århundrade*. ABF förbundet/ bildningsförlaget.

Lundegård,I. Wickman, P-O. Wohlin,A.(2004). *Utomhusdidaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Myrdal, Alva .(1935). *Stadsbarn, En bok om deras fostran i storbarnskammare*. Stockholm: Kooperativa förbundets bokförlag.

Nationalencyklopedin

Sökning på *Natur*

Hämtat 18 december 2009 från <http://www.ne.se/lang/natur>

Sökning på *Konstruktionism*

Hämtat 16 december 2009 från www.ne.se/konstruktionism

Nyhus Braute, Jorunn & Bang, Christopher. (1994). *Följ med ut. Barn i naturen*. Stockholm: Universitetsförlaget.

Rantatalo, Petra. (2000). *Skogsmulleskolan*. Sandell, Klas & Sörlin, Sverker (Red.). *Friluftshistoria. Från härdande Friluftslif till ekoturism och miljöpedagogik*. Malmö: Daleke grafiska.

Rousseau, Jean Jacques .(1977). *Emile I, Om uppfostran*. (Fahlstedt, C.A. översättning). Stegelands.

Sandell, Klas & Sörlin, Sverker.(2000). *Friluftshistoria. Från härdande Friluftslif till ekoturism och miljöpedagogik*. Malmö: Daleke grafiska.

Stukát, Staffan .(2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svedberg, Lars och Zaar, Monika.(1998). *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber.

Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplan för förskolan Lpfö98*. Skolverket: Fritzes

Vallberg Roth, Ann-Christine .(2002). *De yngre barnens läroplanshistoria*. Lund: Studentlitteratur.

Wallström, Birgitta .(1992). *Möte med Fröbel*. Lund: Studentlitteratur.

Westerlund, Anna. Wihlbom, Ulla. Joachimsson, Luise. Åsander, Annelie. Husing Ranerfors, Birgitta. Leijerbäck-Svensson. Johansson, Ylva. Arnkvist Francis och Venseryd, Petra *I Ur och Skur Grundbok för Friluftsförbundet* Friluftsförbundet

Änggård, Eva.(2009). Naturen som klassrum, hem och sagovärld. Halldén, Gunilla (Red.). *Naturen som symbol för den goda barndomen* (s.78 -105). Stockholm: Carlsson Bokförlag

Ödman, Per-Johan. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande Hermeneutik i teori och praktik*. Nordstedts Akademiska förlag.